

ODSJEK ZA MUZIKOLOGIJU MUZIČKE AKADEMIJE U ZAGREBU (1970-2020): EMANCIPACIJA DISCIPLINE

IVAN ĆURKOVIĆ

*Sveučilište u Zagrebu
Muzička akademija
Odsjek za muzikologiju
Trg Republike Hrvatske 12
10 000 ZAGREB*

UDK / UDC: 78:378.4(497.5Zagreb)“197/202“
78.072.2

DOI: <https://dx.doi.org/10.21857/y6zolbrj8m>

Pregledni članak / Review Paper

Primljeno / Received: 7. 4. 2021.

Prihvaćeno / Accepted: 4. 5. 2021.

Nacrtak

Odsjek za muzikologiju bilježi 50 godina postojanja (1970-2020) na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu. Premda su se muzikološki predmeti predavali na Glazbenoj školi Hrvatskoga glazbenoga zavoda od 1890, ključni se korak učinio 1948. osnutkom Historijsko-teoretskog odjela. Zadržavajući važan udio glazbeno-teorijskih kolegija u studijskome programu, ovaj je odjel razmatrao mogućnost izrastanja u šire shvaćenu muzikološku katedru u suradnji s Filozofskim fakultetom, te je 1970. pokrenut zajednički interfakultetski dvopredmetni studij. Unatoč tome, osamostaljenje muzikologije od srodnih disciplina kao što su teorija glazbe i glazbena

pedagogija na planu nastavne djelatnosti omogućio je prije svega jednopredmetni studij. Ovaj rad prati povijest discipline u Hrvatskoj kroz promjene u radu Odsjeka za muzikologiju u pedeset godina postojanja kroz četiri faze, nastojeći razmotriti mehanizme odvijanja promjena ili njihova izostanka.

Ključne riječi: Odsjek za muzikologiju; Muzička akademija u Zagrebu; muzikologija; povijest glazbe; teorija glazbe

Keywords: Department of Musicology; Zagreb Academy of Music; musicology; music history; music theory

Povodom obilježavanja pedeset godina od osnutka Odsjeka za muzikologiju na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu 1970. godine red je prisjetiti se okolnosti koje su dovele do toga značajnog čina, ali i osvrnuti se na promjene koje su se u djelatnosti te jedine visokoobrazovne muzikološke institucije u Hrvatskoj od-

vijale u prvih pola stoljeća njezina postojanja.¹ Odsjek za muzikologiju ovaj je značajan jubilej proslavio organizacijom Dana Odsjeka u razdoblju 23-28. studenoga 2020. U sklopu svečanoga otvorenja 23. se studenog u Dvorani Blagoje Bersa Muzičke akademije javnosti plenarnim izlaganjima obratilo četvero redovitih profesora Odsjeka za muzikologiju u mirovini, akademici Ivan Supičić, Koraljka Kos, Stanislav Tuksar i Nikša Gligo.² Održao se i međunarodni simpozij *Musicology and Its Future in Times of Crises* (Muzikologija i njezina budućnost u krizna vremena, 25-28. 11). Poviješću Odsjeka za muzikologiju na ovome skupu bavio se panel naslovljen *Musicology as a »Small Discipline«: The Example of the Department of Musicology in Zagreb*, u sklopu kojeg su se potpisnik ovih redaka, Monika Jurić Janjik i Ana Čizmić Grbić osvrnuli na problem nastavne i znanstvene djelatnosti Odsjeka kroz prizmu tzv. »malih« humanističkih znanosti.³

Ovaj će članak prezentirati istraživanja koja su provedena na malobrojnoj literaturi te na arhivskome gradivu Muzičke akademije u Zagrebu i Odsjeka za muzikologiju koje se čuva u zgradi Muzičke akademije na Trgu Republike Hrvatske 12. Nažalost, dokumentacija se nije sustavno pohranjivala, pa su oba arhiva nesređena i nepotpuna, jedinice ne posjeduju signature i nisu katalogizirane, stoga ne postoji uvijek način da se na njih precizno referira znanstvenim aparatom.⁴ Ključnim su se izvorima pokazali zapisnici sjednica Odsjeka, odnosno Odjela,⁵ koji su se sačuvali u razmjerno cjelovitom obliku za razdoblja od 1970. do 1989. te od 2007. do danas (počevši od a. g. 2015/2016. isključivo u digitalnom obliku), kao i fotokopije raznih studijskih programa, opisa kolegija i slično.⁶

¹ U pripremi je monografija povodom 100. obljetnice osnutka Muzičke akademije (1921-2021), u kojoj će se objaviti prilog preglednijeg, dokumentarnijega tipa s popisima pročelnika, stalno zaposlenih i vanjskih suradnika Odsjeka i s pripadajućim godinama njihova djelovanja, ali i s tabelarnim popisom svih studenata.

² Radovi nastali na temelju triju od četiriju svećanih plenarnih obraćanja također su objavljeni u ovome broju. Ovaj članak treba doživjeti kao dopunu i sadržajno nadovezivanje na neke od tema koje su se obradile u tim radovima.

³ U planu je izdavanje zbornika sa simpozija na engleskome jeziku, u kojem će po svemu sudeći biti objavljeni referati toga panela kao tri zasebne studije. Valja napomenuti da će moj prilog tomu zborniku pokazati djelomična sadržajna preklapanja s ovim člankom, ali ne u tolikoj mjeri da bi se radilo o prijevodu nego o dvama zasebnim radovima koji su namijenjena različitoj čitalačkoj publici te su sadržajno i metodološki različiti. Više o samom simpoziju *Musicology and Its Future in Times of Crises* u izvještaju Ane Čizmić Grbić.

⁴ Arhiv Muzičke akademije pozamašan je te bi bilo moguće načiniti signature s oznakama polica i kutija, no u nekim je slučajevima to kontraproduktivno jer se istovjetna građa često čuva na različitim mjestima. Arhiv Odsjeka za muzikologiju sadrži također heterogenu građu (često i »privatne« bilješke i korespondenciju pročelnika), te postojeće oznake na kutijama često navode istraživača na krivi trag.

⁵ Odjeli Muzičke akademije mogli su se sastojati od više odsjeka, no pojam odjela u dokumentaciji od 1995. nadalje više ne susrećemo te je Akademija otad strukturirana isključivo od odsjeka.

⁶ Na spomenute izvore referirat ću se, dakle, selektivno, ako pojedini slučaj to izričito zahtijeva. Također bih htio zahvaliti Koraljki Kos i Stanislavu Tuksaru na korespondenciji i telefonskim razgovorima u sklopu kojih su na temelju osobnih svjedočanstava razjasnili određena pitanja o povijesti Odsjeka kojih ću se dotaknuti.

Muzikologija svojevrsnu prisutnost u glazbenom obrazovanju Hrvatske bilježi još od 1890. kroz nastavu Povijesti glazbe na Glazbenoj školi Hrvatskoga glazbenoga zavoda.⁷ Ovaj će se rad, međutim, rukovoditi hipotezom da se ključni korak za akademsku afirmaciju muzikologije učinio 1948. osnutkom Historijsko-teoretskog odjela na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, koji je mijenjao ime u Historijski odjel te u konačnici u Odjel za historiju muzike, prije nego što je 1970. prerastao u Muzikološki odjel, a 1977. u Odjel za muzikologiju i glazbenu publicistiku. Pritom se potonji dodatak odbacio 1994. godine, nakon čega Odsjek za muzikologiju više ne mijenja ime. Važan preduvjet za osnutak Muzikološkog odjela predstavljao je 1967. osnutak Muzikološkog zavoda kao znanstvenog instituta na kojemu se odvijala znanstvena djelatnost Odjela.⁸

Disciplina u zagrebačkoj akademskoj zajednici crpi svoju posebnost, ali i vitalnost iz činjenice da stasa u okruženju posvećenom prvenstveno umjetničkom stvaralaštvu, i to u »manjinskoj« ulozu znanosti. Premda je spomenuti Historijsko-teoretski odjel izvorno bio šesti po redu, od trenutka kada je 1977. došlo do restrukturiranja odjela na Muzičkoj akademiji muzikološki je odjel drugi po redu. Manjinska i stoga »drugotna« pozicija bila je, između ostalog, inspiracijom Mojci Piškora za dizajn logotipa Odsjeka za muzikologiju.⁹ Znakovito je i da je od 1977. na prvome mjestu Odjel za kompoziciju i teoriju glazbe, pri čemu se radi o disciplinama s kojima je muzikologija, tj. njezine preteče na Muzičkoj akademiji oduvijek imala važan odnos, ali je u odnosu na njih također na »drugome« mjestu. Položaj muzikologije općenito doista ovisi o njezinu akademskom kontekstu koji je posve različit na njemačkome govornome području (ali i u susjedstvu, u Ljubljani). Ondje se muzikologija studira na filozofskim fakultetima među ostalim, »sestrinskim« disciplinama humanističkih znanosti, uslijed čega je njezin možebitno manjinski identitet drugačiji nego što je slučaj u Zagrebu.

Radi kratke usporedbe valja napomenuti da je većina zemalja bivše Jugoslavije, ali i Istočne Europe općenito usvojila model pozicioniranja muzikologije na muzičkim akademijama. Međutim, nakon zajedničkog starta u Beogradu, Ljubljani i u Zagrebu u razdoblju 1948-1949 ove su tri sredine muzikologiju na akademskom

⁷ O nastavi muzikoloških predmeta na Glazbenoj školi te kasnije na Konzervatoriju HGZ-a, odnosno Muzičke akademije u Zagrebu v. Koraljka KOS (ur.): *Muzička akademija u Zagrebu 1921-1981. Spomenica u povodu 60. godišnjice osnutka*, Zagreb: Muzička akademija, 1981, 23-28 te Stanislav TUKSAR: *Nastava nacionalne i opće povijesti glazbe na visokoškolskim ustanovama i na Sveučilištu u Zagrebu*, *Arti musices*, 48 (2017) 1, 61-75.

⁸ Ovaj rad neće se doticati osnutka i znanstvene djelatnosti Muzikološkog zavoda (od 1967). V. Ivo SUPIČIĆ: *Muzikološki zavod*, u: K. Kos (ur.): *Muzička akademija u Zagrebu 1921-1981. Spomenica u povodu 60. godišnjice osnutka*, Zagreb: Muzička akademija, 1981, 81-89 te prilog Stanislava Tuksara ovome broju. Također, to će biti i cilj doprinosa Ane Čizmić Grbić monografiji povodom 100 godina Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu te zborniku sa skupa *Musicology and Its Future in Times of Crises*.

⁹ Logotip Odsjeka za muzikologiju, kao i informacije o sadašnjemu studijskom programu i nastavnicima na Odsjeku, ali i o njegovu historijatu može se pronaći na sljedećim internetskim stranicama: Odsjek za muzikologiju, <<http://www.muza.unizg.hr/2-odsjek-za-muzikologiju/>> (pristup 12. 3. 2021).

polju razvijale na različite načine. Na Akademiji za glasbo u Ljubljani prisutnost VI. Oddeleka za zgodovino glasbe traje do 1962, kada s radom započinje Odsjek za muzikologiju na tamošnjem Filozofskom fakultetu.¹⁰ Do 1966. na Akademiji za glasbo na studiju povijesti glazbe diplomiralo je 65 studenata, što je više u odnosu na 45 diplomiranih studenata po starome studijskome programu Odjela za historiju muzike u Zagrebu do 1974.¹¹ Prelaskom na Filozofski fakultet značaj glazbenoteorijskih kolegija u studijskome programu ponešto je umanjen te su ih studenti slušali na Akademiji za glasbo. Na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, pak, broj diplomiranih studenata na 1948. osnovanom Odelenju za istoriju muzike do 1962. iznosi svega jedanaest, no tamošnja je Katedra za muzikologiju postupno postala mnogo većom i danas broji čak 13 nastavnika zaposlenih u punom radnom vremenu.¹²

Povijest visokog obrazovanja iz muzikologije u Zagrebu, ali i u Hrvatskoj, s obzirom na to da je Odsjek za muzikologiju jedina muzikološka katedra u zemlji,¹³ moguće je promatrati u četiri faze, pri čemu su kriteriji klasično dijakronijski i vezani uz smjene nastavničkih generacija. Prvo razdoblje (1948-1970) prethodi osnutku Muzikološkog odjela, dok su u drugome (1970-1988) dužnost pročelnika odjela obavljali njegovi osnivači, Ivan Supičić (1972-1984) i Koraljka Kos (1984-1988).¹⁴ Treće je razdoblje (1988-2009) pretežito obilježeno pročelništvom troje istaknutih pripadnika sljedeće generacije muzikologa: Nikše Gliga (1988-1991. i 1998-2004), Eve Sedak (1994-1998) i Stanislava Tuksara (2004-2009).¹⁵ Četvrto razdoblje traje do danas te su za njegova trajanja pročelnici bili Dalibor Davidović (2009-2015), Mojca Piškorić (2015-2018) i Ivan Ćurković (2018).

1948-1970.

Kao što pokazuju i prilozi Ivana Supičića i Koraljke Kos, odjel je u ovome razdoblju postigao zavidan kontinuitet u radu, ali je ostao razmjerno malen po broju diplomiranih studenata i nastavnika koji su na njemu predavali. Za razumijevanje te činjenice bitno je naglasiti da, kao i u drugim republikama u Jugoslaviji, odjeli za

¹⁰ Jože SIVEC – Katarina BEDINA – Leon STEFANIJA: Zgodovina oddeleka, <<https://muzikologija.ff.uni-lj.si/en/node/1972>> (pristup 14. 3. 2021).

¹¹ Usp. Karlo RUPEL (ur.): *Akademija za glasbo Ljubljana*, Ljubljana: Akademija za glasbo v Ljubljani, 1965, 80 i K. KOS: Odjel za muzikologiju i glazbenu publicistiku (II), 27-28.

¹² Sonja MARINKOVIĆ: Katedra za muzikologiju, u: Ivana PERKOVIĆ (ur.): *80 godina Muzičke akademije Fakulteta muzičke umetnosti: 1937-2017*, Beograd: Fakultet muzičke umetnosti, 2017, 169-170.

¹³ Muzikolozi djeluju i na Sveučilištima u Osijeku, Puli, Rijeci, Splitu i Zadru, ali ne u okvirima muzikoloških katedri.

¹⁴ Koraljka Kos dužnost pročelnice Odjela za muzikologiju i glazbenu publicistiku obnašala je još i 1992-1994.

¹⁵ Premda razlika u godinama između Koraljke Kos i Eve Sedak nije velika, Eva je Sedak velik dio karijere posvetila radu na Radiju Zagreb, kasnije Hrvatskome radiju, te je tek 1994. postala stalno zaposlenom nastavnicom Odsjeka.

povijest glazbe nisu nastajali kako bi afirmirali muzikologiju kao sveobuhvatno shvaćenu znanost, nego kao svojevrsni nastavak srednjoškolskog obrazovanja na visokoškolskoj razini. Naime, 1948. godine došlo je do savjetovanja između tada jedinih muzičkih akademija u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji, onih u Ljubljani, u Beogradu i u Zagrebu, te Ministarstava prosvjete Republike Slovenije, Srbije i Hrvatske, na kojemu su »razrađeni i prihvaćeni jedinstveni obavezni planovi i programi. Pokazalo se međutim da je takav napor – učinjen s najboljom voljom i namjerom – dao suviše krut okvir te da je u mnogočemu kočio slobodan razvoj.«¹⁶

Već iz »Primedbi na nastavne planove i programe Muz. akad.«, dokumenta sa spomenutog savjetovanja koji je donio Komitet za kulturu i umetnost Vlade FNRJ, vidljivo je da su tri akademije imale različite predodžbe o tome kako koordinirati glazbeno obrazovanje na srednjoškolskoj i na visokoškolskoj razini, a njihove su se težnje često kosile s onima ministarstava pojedinih republika, koja su smatrala da su planovi akademija odveć ambiciozni. Ministarstvo prosvjete NR Slovenije donijelo je, primjerice, sljedeći prigovor planu i programu »istorisko folklornog odeljenja« (sic!):

»Naročito značenje daje Akademija istoriji muzike i u vezi s tim stvaranju naučnih kadrova. Ipak nam se čini jedno i drugo prilično nerealno, jer, koliko nam je poznato, u celoj Jugoslaviji nema na raspolaganju stvarnih naučnih predavačkih kadrova koji bi bili u stanju da usmere rad ovog odeljenja po strogom uzoru na univerzitetu. Pogotovo nam se čini nerealnim predlog za specijalizaciju jugoslovenske istorije muzike bar za sada dok ova materija nije ni približno toliko obrađena, niti ima predavača koji bi bili u stanju da ovladaju ovom materijom u tolikoj meri, da bi bili u stanju predavati je kao glavni predmet na posebnom oteku.«¹⁷

Slični argumenti javili su se i protiv znanstvenog izučavanja jugoslovenske tradicijske glazbe. Premda je na temelju konzultiranog arhivskoga gradiva teško zaključiti koliko su ovi prigovori realno utjecali na oblikovanje studijskih programa na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, teško je negirati povezanost s činjenicom da je muzikologija svoj ulazak u akademsku zajednicu ostvarila pretežito kroz disciplinu (opće) povijesti glazbe, predmeta koji se već predavao na srednjoškolskoj obrazovnoj razini, premda su same akademije donosile i drugačije poglede te katkada i u studijskim programima drugih odjela predlagale veći udio muzikoloških kolegija, a on je dugoročno gledano kroz povijest opadao.¹⁸ Posebno je zanimljiv

¹⁶ Krešimir KOVAČEVIĆ: Povijest Muzičke akademije u Zagrebu. I. razdoblje do 1970. godine, u: K. Kos (ur.): *Muzička akademija u Zagrebu 1921-1981. Spomenica u povodu 60. godišnjice osnutka*, Zagreb: Muzička akademija, 1981, 7-13.

¹⁷ Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu, Arhiv Muzičke akademije, polica 1A, Opći spisi 1947-1979, Primedbe na nastavne planove i programe muz. akad., [Примедбе на наставне планове и програме муз. акад.].

¹⁸ Studijski programi umjetničkih odjela 1950-ih i 1960-ih godina pokazuju veći udio glazbenoteorijskih i muzikoloških kolegija, možda i u odnosu na (tadašnje) srednjoškolsko glazbeno obrazovanje, a pogotovo u odnosu na današnje stanje.

odnos između tzv. opće i nacionalne, tj. povijesti »jugoslavenske glazbe«, odnosno povijesti glazbe »jugoslavenskih naroda«, kako je nazivaju stariji studijski programi. U početku je broj sati iz nacionalne u odnosu na opću povijest glazbe bio doista manji, no postupno se povećavao, a uvođenjem studijskih programa po bolonjskoj reformi opet se smanjio.

Promjene u nazivima institucija također prate položaj discipline. Kao što i sam njegov naziv govori, VI. Historijsko-teoretski odjel bio je koncipiran kao nastavak obrazovanja započetog na teoretskim odjelima srednjih glazbenih škola, gdje su diplomandi VI. odjela trebali ostvariti karijere. Međutim, tijekom 1950-ih godina teorija se glazbe kao disciplina donekle emancipirala na Muzičkoj akademiji, postavši 1956. zaseban Teoretsko-pedagoški odsjek u okvirima VII. Pedagoškog odjela, koji je tada objedinjavao i pedagoške odjele glazbenopraktičnih disciplina, tj. pedagoški usmjerene studije instrumenata i pjevanja.¹⁹ S time je sigurno povezano i paralelno preimenovanje VI. odjela u isključivo »historijski«, a prije nego što je 1977. pridružena I. odjelu, 1960-ih se godina teorija glazbe dodatno osamostalila, postavši jedinim odsjekom na VII. odjelu uslijed »vraćanja« pedagoških usmjerenja studija instrumenata i pjevanja na njihove matične odjele.²⁰

Postupnu redukciju glazbenoteorijskih i muzikoloških kolegija u studijskim programima umjetničkih odjela nije, međutim, pratila značajnija redukcija glazbenoteorijskih kolegija ni u studijskom programu povijesti glazbe, ni u studijskom programu muzikologije sve do danas. Godine 1965. na sjednici odjela raspravljalo se o žalbama studenata na preopterećenost studijskim obvezama, za što su po mišljenju nastavnika djelomično bili odgovorni visoki zahtjevi glazbenoteorijskih kolegija, no Krešimir Kovačević iznio je i stav da se »teoretske predmete pak ne može reducirati, jer su u kasnijoj praksi i radu, po završetku studija, vrlo potrebni«. ²¹ Do revizija studijskog programa ipak je došlo 1966, kada su revidirani ispitni zahtjevi na nekim glazbenoteorijskim kolegijima te se izrazila želja za formiranjem »posebnih klasa«, tj. da se studentima povijesti glazbe harmonija i polifonija predaju u posebnim grupama u odnosu na studente ostalih odjela, i to na drugačiji način. Iz daljnje je povijesti odjela vidljivo da se ovakvi planovi opetovano javljaju u razdoblju od 1970. do 1972. i kasnije, no očito bez dovoljnih pomaka u realizaciji cilja. Vidjet ćemo kako će se s nasljeđem zahtjevnoga studijskoga programa u kojemu treba balansirati između težnje za razvijanjem specifično muzikološkog dijela studijskoga programa i održavanja dovoljno visoke razine glazbenoteorijske poduke – s

¹⁹ Anđelko KLOBUČAR: Odjel za kompoziciju i glazbenu teoriju (I), u: K. Kos (ur.): *Muzička akademija u Zagrebu 1921-1981. Spomenica u povodu 60. godišnjice osnutka*, Zagreb: Muzička akademija, 1981, 21.

²⁰ K. KOVAČEVIĆ: Povijest Muzičke akademije u Zagrebu. I. razdoblje do 1970. godine, 21.

²¹ Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu, Arhiv Odsjeka za muzikologiju, Zapisnici sjednica Odjela za historiju muzike 28. 2. 1965. i 24. 3. 1965. Zahvaljujem Knjižnici Muzičke akademije u Zagrebu na pronalaženju ovoga spisa u svojem fondu te na ustupanju toga spisa Arhivu Odsjeka za muzikologiju. Uvršten je u Bilježnicu sa Zapisnicima sjednica 1970-1981.

obzirom na to da je ona nužna za ozbiljnije bavljenje određenim muzikološkim disciplinama, a ne samo za zaposlenje – nositi i kasniji Muzikološki odjel.

1970-1988.

U akademskoj povijesti muzikologije u Zagrebu možemo uočiti više pokušaja da se disciplina emancipira približavanjem drugim humanističkim znanostima na Filozofskome fakultetu. Shodno tome razmatrao se i »prelazak« na Filozofski fakultet, prvi put tijekom 1960-ih godina, neposredno prije osnivanja Muzikološkog odjela 1970, što ni tada, ali ni kasnije nije u potpunosti uspjelo. Najvažnija posljedica tog prvog pokušaja utemeljenje je studija muzikologije kao dvopredmetnog studija u kombinaciji s još jednom studijskom grupom na Filozofskom fakultetu. Povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu svjedoči upravo o tome da je razdoblje od pedesetih do osamdesetih godina 20. stoljeća ključno za utemeljenje brojnih »manjih« humanističkih katedri te se mogućnost da im se pridruži i muzikologija nije slučajno ozbiljnije razmatrala upravo u to vrijeme.²² S obzirom na to da je studij na Odjelu za historiju muzike, kao i svi studiji na Muzičkoj akademiji, bio zamišljen kao jednopredmetan, vjerojatno nije bilo lako udovoljiti zahtjevima Filozofskog fakulteta za koncipiranjem studija muzikologije kao dvopredmetnog, pogotovo jer su se očito željeli zadržati glazbenoteorijski i glazbenoumjetnički kolegiji u studijskome programu.

Formiranje Muzikološkog odjela naizgled nije donijelo velike promjene u studijskome programu u odnosu na onaj studija historije muzike. Okosnica su ostali historijski kolegiji iz opće i nacionalne povijesti glazbe, a zadržali su se i prethodno uvedeni kolegiji iz područja etnomuzikologije, estetike, paleografije i sociologije glazbe.²³ No, kao što u svojem prilogu ovom broju ističe Kos, ne samo da je povećan broj sati iz kolegija za opću i nacionalnu povijest glazbe nego se i način rada promijenio te su oni bili koncipirani kao tzv. specijalni kolegiji. Drugim riječima, umjesto dijakronijskog pregleda pojedinih glazbenopovijesnih epoha, kao što je to bilo uobičajeno u nastavi Josipa Andreisa, nastavnici Ivan Supičić, Krešimir Kova-

²² O ustoličenju srodnih humanističkih disciplina, primjerice komparativne književnosti (1956) i sociologije (1963) na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, v. Stjepan DAMJANOVIĆ (ur.): *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Monografija*, Zagreb: FFZG, 1998, 241, 253.

²³ Etnomuzikološki sadržaji prisutni su već u studijskom programu Historijsko-teoretskog odjela 1948. u vidu kolegija Muzički folklor i Folkorni seminar (kasnije Seminar iz muzičkog folklor). Prisutnost estetike glazbe bilježimo iste godine u vidu kolegija Historija muzičke estetike. Uvođenje Razvoja notacije može se primijetiti u spisu o revizijama studijskih programa iz 1953. godine, dok je 1956. uz Estetiku glazbe Ivan Supičić počeo kao honorarni asistent predavati i Sociologiju glazbe. Međutim, 1974. sadržaji iz sociologije glazbe integrirali su se u kolegij Muzikološka sistematika, koji je mijenjao lica kako su ga preuzimali drugi nastavnici, između ostalog i u sklopu poslijediplomskog, magistarskog studija, te se tek uspostavom bolonjske reforme kolegij tog naziva vratio u studijski program, doduše ne bez kadrovskih problema.

čević i Koraljka Kos obrađivali su partikularne, ali reprezentativne historijske teme sukladno svojem znanstvenome interesu. Takav način rada zadržao se u radu pojedinih nastavnika Odsjeka do danas.

Razdoblje u kojem je studij postojao isključivo kao dvopredmetni trajalo je razmjerno kratko jer se već od a. g. 1973/1974. muzikologija moglo studirati i jednopredmetno.²⁴ S obzirom na više prostora za novine u studijskom programu studij muzikologije jednopredmetno mogao je omogućiti uvođenje novih kolegija i veće osamostaljenje u odnosu na nastavnu djelatnost na Odjelu za historiju muzike, što je povezano i s činjenicom da su studenti 1970-ih i 1980-ih pokazivali veći interes za jednopredmetni studij te je kasnije dvopredmetni studij postupno zamro.²⁵ Nezanemariv broj studenata muzikologije dvopredmetno nakon određene brojne semestara odlučivao se za prijelaz na jednopredmetni studij, a situacija je vrlo slična otkada je dvopredmetni studij ponovno uveden 2006. Unatoč zadovoljstvu studenata koji su ga dovršili, interes za muzikologiju dvopredmetno na prijemnom je ispitu ostao manji, prijelazi na jednopredmetni studij nisu ni danas rijetki te su kvote često nepopunjene.

Iako je to možda bio izvorni plan, udio glazbenoteorijskih kolegija u studijskim programima muzikologije dvopredmetno i jednopredmetno u konačnici nije se značajno umanjio ni u ovome razdoblju, a u zapisnicima sjednica ponovno se javljaju argumenti kako su glazbenoteorijski kolegiji važni za kasnije mogućnosti zapošljavanja diplomiranih muzikologa u (glazbenome) školstvu. Da su sami početci težili nečemu drukčijem svjedoči koncepcija prijemnog ispita u proljeće 1970, a prema kojoj kandidati koji nisu zadovoljili iz najviše dvaju od sljedećih pet elemenata na prijemnom ispitu (1. teorija glazbe, solfeggio i diktat, 2. harmonija, 3. polifonija, 4. glazbeni oblici i 5. klavir) mogu dotične kolegije – s iznimkom klavira – polagati za vrijeme studija na Muzičkoj akademiji. Međutim, to se ubrzo promijenilo, vjerojatno zbog toga što je »znanje studenata primljenih na studij« na sjednici Odjela 5. 10. 1970. ocijenjeno kao »manjkavo i to posebno iz harmonije«²⁶. Unatoč tome što je njihova uloga izvorno bila nešto manja, 30. 10. 1970. u studijski program muzikologije dvopredmetno uvedeni su glazbenoteorijski kolegiji iz harmonije, polifonije i glazbenih oblika.

Nije posve jasno zašto je 1977. odjel preimenovan u Odjel za muzikologiju i glazbenu publicistiku. Naime, kolegij Seminar za muzičku publicistiku u studijskome je programu VI. Historijskog odjela prisutan već 1961. i premda se sigurno nije predavao kontinuirano, očito promjena naziva odjela (i studija) svjedoči o ve-

²⁴ Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu, Arhiv Odsjeka za muzikologiju, Bilježnica sa Zapisnicima sjednica 1970.-1981., Zapisnik sjednice Muzikološkog odjela 2. 3. 1973.

²⁵ Posljednja diploma na studiju muzikologije dvopredmetno izdana je 1990, a sljedeća tek nakon uvođenja bolonjske reforme 2011.

²⁶ Bilježnica sa Zapisnicima sjednica 1970.-1981., Zapisnik sjednice Muzikološkog odjela 5. 10. 1970.

ćoj važnosti tog primijenjenog područja muzikologije, za koje je često na sjednicama pledirao Krešimir Kovačević, želeći diplomandima poboljšati šanse za rad u medijima. Međutim, Seminar iz muzikologije i glazbene publicistike, kasnije Teoriju i povijest glazbene kritike od 1981. do 1994, kao vanjska suradnica, a nakon toga kao stalno zaposlena nastavnica Odsjeka kontinuirano predaje tek Eva Sedak.²⁷ Kao ostale novine u muzikološkome dijelu studijskog programa u razdoblju od 1970. nadalje možemo istaknuti Uvod u muzikologiju, Muzičku paleografiju kao zamjenu za prijašnji kolegij Razvoj notacije i Seminar iz muzičke estetike, što svjedoči o proširenju prijašnjih područja seminarskim tipom nastave. Područje estetike glazbe, koje u nastavi Odsjeka bilježi kontinuitet sve do danas, dodatno se profilira i u ponudi kolegija za studente drugih odsjeka. Nedugo kasnije uvedeni su i kolegiji Razvitak muzičkih instrumenata, obogativši studijski program organsološkim temama, te 1972. i Muzička arhivistika, koju je trebao predavati Ladislav Šaban u suradnji s Miljenkom Pandžićem iz Arhiva Hrvatske, no ispočetka Šaban ipak nije sudjelovao u nastavi te je kolegij 1977. ukinut, a 1979. podveden pod Seminar iz muzikologije i glazbene publicistike. Nastavu je na nekoliko godina preuzeo Šaban, ali je naposljetku odustao od angažmana zbog slabog interesa studenata.²⁸ Te su akademske godine na odsjeku počeli predavati i Stanislav Tuksar kao vanjski suradnik te Lovro Županović, nastavnik VIII. odjela koji je preuzeo nastavu Povijesti glazbe jugoslavenskih naroda i narodnosti te se vrlo brzo na sjednicama počeo zalagati za povećanje njihove satnice.²⁹

Uspion profesionalnoga statusa vidljiv je i u udjelu etnomuzikoloških predmeta u studijskim programima. Prijašnji nazivi kolegija sadržavali su prvenstveno pojam »muzičkoga folklor«, a predavao ih je Vinko Žganec te su bili zastupljeni u studijskim programima više odsjeka i odjela (uključujući VI. i VII.), a na VII. odjelu neko je vrijeme djelovao i »Teoretsko-folklori odjel«,³⁰ što i dalje svjedoči o tome da se izučavanje tradicijske glazbe povezivalo sa srednjoškolskim teoretskim odjelima, kao i povijest glazbe. Dolaskom Jerka Bezića na odjel kao vanjskog suradnika od 1966. uvedeni su kolegiji Uvod u etnomuzikologiju (1970. preimenovan u Osnove etnomuzikologije) i Seminar iz etnomuzikologije. Bezić se zalagao za disciplinu i zahtjevom da studentima koji su pohađali dodatne etnomuzikološke kolegije i diplomski rad pisali na temu iz te oblasti na diplomama bude istaknuto etnomuzikološko usmjerenje, čime je anticipirao nastajanje etnomuzikolo-

²⁷ Ivan ĆURKOVIĆ – Dalibor DAVIDOVIĆ: Historijat Odsjeka za muzikologiju, <<http://www.muza.unizg.hr/2-odsjek-za-muzikologiju/>> (pristup 12. 3. 2021).

²⁸ Bilježnica sa Zapisnicima sjednica 1970.-1981., Zapisnici sjednice Muzikološkog odjela 2. 3. 1972. i 24. 3. 1977. Zahvaljujem Koraljki Kos, Zdravku Blažekoviću i Enniu Stipčeviću na prenesenim informacijama.

²⁹ Bilježnica sa Zapisnicima sjednica 1970.-1981., Zapisnici sjednice Muzikološkog odjela 26. 11. 1979. i 3. 3. 1980.

³⁰ A. KLOBUČAR: Odjel za kompoziciju i glazbenu teoriju (I), 17. Postojanje toga naziva potvrđuje i uvid u spine Arhiva Muzičke akademije iz 1953. i 1955.

škog smjera na diplomskome, odnosno integriranome studiju po bolonjskome programu od 2006. nadalje.

Nastava muzikoloških predmeta za studente drugih usmjerenja – s iznimkom Estetike glazbe – od 1973, kada je Marija Janaček Buljan prvi put angažirana u nastavi kolegija Povijest glazbe za studente nemuzikoloških odjela, često je prepuštena nastavnici koji nisu sudjelovali u izvedbi kolegija za studente muzikologije. Gorana Doliner i Zdenka Weber tako su isti kolegij predavale od 1980. do 1986. Nakon toga ga preuzima Nikša Gligo te ga osim Marije Janaček Buljan i Ljiljane Ščedrov povremeno predaju i ostali nastavnici Odjela. Značajna je i suradnja s 1977. ustanovljenim VIII. Odjelom za glazbeni odgoj, kojega je studijski program imao vjerojatno najveći udio muzikoloških kolegija u odnosu na ostale odjele Akademije, vjerojatno zbog toga što su njegovi diplomandi trebali predavati sadržaje iz povijesti glazbe u općeobrazovnim školama. Kao posljedica toga nastava Povijesti glazbe za ove se studente predavala u posebnim nastavnim grupama. Ta se praksa s vremenom napustila, ali se na svojevrsan način kasnije obnovila.

Dodatnom etabliranju muzikologije kao discipline u prethodnom je razdoblju zacijelo pridonijelo i uvođenje »studija III. stupnja« u a. g. 1972/1973, tj. poslijediplomskog studija muzikologije, koji je završavao stjecanjem zvanja magistra znanosti. Neki od sveukupno deset magistara znanosti iz toga razdoblja ostvarili su znanstvene karijere i kasnije su predavali na Odsjeku (Gligo, Janaček Buljan, Sedak, Stipčević, Tuksar). Jednomjesečni studijski boravci američkih muzikologa Claudea Palisce i Miloša Velimirovića preko Fullbrightova programa razmjene započela su niz međunarodnih gostovanja na Odsjeku i time su pridonijela internacionalizaciji struke. Povećanje broja odjela, ali i studenata na Muzičkoj akademiji te studenata na magistarskom studiju (ne nužno i na diplomskom) otežalo je tijekom osamdesetih godina organizaciju nastave na Odjelu za muzikologiju i glazbenu publicistiku te se i češće nego prije pribjegavalo spajanju generacija studenata koji su slušali određene kolegije kako se ne bi predavali svake godine uzastopce. S obzirom na male upisne kvote ovo se rješenje koristilo i kasnije te je njegova uporaba postala donekle standardom, sve do 2006. godine kada to više nije bilo u duhu bolonjske reforme, pa se ovom rješenju pribjegavalo tek iznimno, u slučaju kadrovskih poteškoća. Konačno, Nikša Gligo postao je vanjski suradnik 1981, a stalno zaposleni docent na Odjelu 1986. te je nastavom iz pretežito novije opće povijesti glazbe radio na popularizaciji istraživanja glazbe 20. stoljeća, odnosno suvremene glazbe u nastavi.

1988-2009.

Još i prije preuzimanja dužnosti pročelnika Gligo se zalagao i za emancipaciju muzikologije na nešto drugačiji način u odnosu na svoje prethodnike, prije svega

pokušajima da se disciplina uvrsti u klasifikaciju znanosti kao zasebna znanost.³¹ Razmotrila se mogućnost prelaska na Filozofski fakultet, ali i pridruženje teorije glazbe kao znanstvene discipline jedinstvenom Odjelu za muzikologiju i glazbenu teoriju, s kojim su se ciljem za vrijeme Gligova pročelnštva njegovali kontakti i održavale zajedničke sjednice I. i II. odjela. Međutim, u konačnici I. Odsjek nije išao za time da se njegovim nastavnicima omogući napredovanje u znanstvenim zvanjima, tj. za razvojem teorije glazbe kao znanstvene discipline, nego se zadržalo napredovanje po umjetničkim kriterijima za skladatelje, koji i danas čine većinu nastavnika tog odsjeka.

Ovo je razdoblje prožeto velikim društveno-političkim turbulencijama, no unatoč promjeni društvenoga i državnoga uređenja te ratnim zbivanjima kontinuitet se znanstvenoga i nastavnoga rada održao. Godine 1992. osnovano je Hrvatsko muzikološko društvo, koje s Muzičkom akademijom i s Odsjekom za muzikologiju surađuje u izdavačkoj djelatnosti i organizaciji gostujućih predavanja te ih ujedno i financijski potpomaže. Ranije spomenuti rast kolegija posvećenih nacionalnoj povijesti glazbe u studijskome programu dovršen je i prije Gligova pročelnštva, pa su se tako u a. g. 1987/1988. oni na svakoj godini studija u broju sati izjednačili s kolegijima iz opće povijesti glazbe (po 2 sata predavanja i seminara). Svijest o promjenama u poimanju »nacionalnog« vidljiva je i u reviziji naziva kolegija, pa su se naslovi kolegija još prije izmijenili po načelu »Povijest glazbe u Jugoslaviji«. ³² Dakako, najveća je promjena uslijedila 1991. zamjenom pridjeva »jugoslavenski« pridjevom »hrvatski«.

Odlazak u mirovinu – redom – Ivana Supičića (1987), Lovre Županovića (1990) i Koraljke Kos (1994) omogućio je prelazak Stanislava Tuksara (1992) i Eve Sedak (1994) u redove stalno zaposlenih. Dodatni pomak za afirmaciju struke sigurno je značio ulazak Nikše Gliga (1991-1993) i Stanislava Tuksara (1997-2000) u upravu Muzičke akademije kao prodekana, slično kao što je činjenica da je Krešimir Kovačević svojedobno obnašao dužnost dekana u razdoblju 1971-1977. osnažila poziciju novoosnovanog Muzikološkog odjela. Ponajviše u drugoj polovici 1990-ih godina, za vrijeme pročelničkog mandata Eve Sedak, omogućili su se zaposlenje asistenta Dalibora Davidovića (1996) te angažman velikog broja vanjskih suradnika koje ću navesti kronološkim redom.³³ Svanibor Pettan (1993-1996 te u nekoliko navrata sve do 2010), Katarina Livljanić (1994-1996), Ennio Stipčević (1994-2016), Vjera Katalinić (1995), Petar Bergamo (1996-2000), Grozdana Maroš-

³¹ Bilježnica sa Zapisnicima sjednica 1970.-1981., Zapisnici sjednice Muzikološkog odjela 30. 9. 1987. I ranije se nastojalo utjecati na položaj muzikologije u klasifikaciji, ali pridruženjem povijesnim znanostima. U konačnici su znanstvene grane muzikologija i etnomuzikologija pronašle mjesto u polju znanosti o umjetnosti.

³² Doduše, već su se i tada obrađivale pretežito hrvatske teme.

³³ U slučaju u kojemu nije navedena završna godina suradnja s Odsjekom u obliku vanjske suradnje još traje.

vić (1996-2018), Hana Breko Kustura (1998-2004. te od 2012. nadalje) i Naila Ceribašić (1999). Ovo kadrovsko osvježanje zacijelo je povezano i s razvojem Odsjeka za povijest hrvatske glazbe HAZU i Instituta za etnologiju i folkloristiku, gdje je velik dio navedenih stručnjaka zaposlen, a to je uvelike predodredilo njihov znanstveni i nastavni profil pretežitom specijalizacijom u području hrvatske umjetničke i tradicijske glazbe. Svojevrsnu iznimku predstavljaju nastavnici koji su karijeru nastavili drugdje: Katarina Livljanić u Parizu i Svanibor Pettan u Ljubljani. Suradnja s Pettanom kasnije se ponovno uspostavila te je on zaslužan za uvođenje novog etnomuzikološkog kolegija posvećenog izvaneuropskim tradicijskim glazbama, Glazbe svijeta.³⁴ Mariju Janaček Buljan u nastavi Povijesti glazbe za druge odsjeke zamijenila je Liljana Šćedrov (2003-2012. te ponovno 2020). Međutim, važno je naglasiti da se broj stalno zaposlenih na Odsjeku u ovom razdoblju nije značajno povećavao te da se Muzička akademija oslanjala na velik broj vanjskih suradnika i pripadajućih sati u nastavi, što će se promijeniti krajem 2000-ih.

Do uvođenja bolonjske reforme 2006. na studiju se zahvaljujući prije spomenutoj snažnoj jezgri historijskih kolegija jasno osjetila podjela na »stariju« i na »noviju« glazbu i kod nastavnika zastupljenih na I. i II. godini studija s jedne strane (Breko Kustura, Katalinić, Stipčević, Tuksar) te na III. i na IV. godini studija s druge (Gligo, Sedak, kasnije Davidović). Iznimku su predstavljali etnomuzikološki kolegiji te Uvod u muzikologiju, koji su predavali razni nastavnici. U drugoj polovici ovoga razdoblja nastavom na Odsjeku na svojevrsan način dominirali Nikša Gligo i Stanislav Tuksar jer su predavali različite kolegije na svim četirima godinama studija. Dva pročelnička mandata Nikše Gliga obilježena su i reformama u Muzikološkom zavodu – uslijed kojih je on u konačnici i promijenio ime – te nastojanjem da se ojača sistematska muzikologija, što je vidljivo i u uvođenju novog obveznog kolegija Metodologija glazbene analize (od najkasnije 1994). U ovome su se razdoblju kolegiji Povijesti glazbe za studente drugih odsjeka sveli na četiri semestra koji su zajednički svima na Muzičkoj akademiji osim Odsjeku za muzikologiju, s već spomenutom iznimkom studenata VIII. Odsjeka za glazbenu kulturu, kasnije Odsjeka za glazbenu pedagogiju, koji je dobivao izdvojene sadržaje iz povijesti hrvatske glazbe, pa je tako do umirovljenja kolegij Odabrana poglavlja povijesti hrvatske glazbe predavala Eva Sedak.

Pročelnički mandat Stanislava Tuksara obilježilo je osmišljavanje i provođenje bolonjske reforme te prelazak na novi režim studija i ponovno uvođenje studija muzikologije dvopredmetno, u početku u suradnji s Filozofskim fakultetom, a kasnije i s Hrvatskim studijima (suradnja koja je u međuvremenu zamrla). Trebalo je strukturirati petogodišnji ciklus studija te su se razmatrale dvije mogućnosti podjele na dodiplomski i diplomski studij: 3+2, koja je zaživjela na dvopredmetnom

³⁴ Petar Bergamo predavao je kolegij Fenomenologija glazbenih struktura, no odustao je zbog nezadovoljstva predznanjem studenata.

studiju, i 4+1, koja je odabrana za jednopredmetni studij.³⁵ Na potonjemu se za jednogodišnji diplomski studij birao jedan od tri smjera: etnomuzikologija, historijska muzikologija ili sistematska muzikologija. S obzirom na neraspoloživost Hane Breko Kusture u razdoblju 2004-2012, ali i s obzirom na povećane zahtjeve uslijed toga što se dio nastave za studente muzikologije dvopredmetno održavao odvojeno od nastave za studente muzikologije jednopredmetno, angažirali su se novi nastavnici: Franz Karl Prassl s Umjetničkog sveučilišta u Grazu (2005-2017), koji je kao stručnjak za glazbu srednjega vijeka u svojstvu vanjskog suradnika preuzeo odgovarajuće kolegije, te Ivan Čurković (2007) kao asistent zaposlen u punom radnom vremenu.

U ovome razdoblju magisterij znanosti iz muzikologije steklo je jedanaest stručnjaka, od kojih su mnogi predavali ili još predaju na Odsjeku, bilo kao vanjski suradnici (Nada Bezić, Breko Kustura, Ceribašić, Tatjana Čunko, Katalinić, Livljančić), bilo kao stalno zaposleni (Davidović, Piškor). Od 1998. do 2012. na Odsjeku je omogućeno i stjecanje doktorata znanosti iz muzikologije, pa je na taj način doktoriralo sveukupno jedanaest znanstvenika, među kojima se ističu kasniji vanjski suradnici Odsjeka (Bezić, Breko Kustura, Čunko), ali i dvoje stručnjaka iz inozemstva (Ivano Cavallini i Ivana Antović). Na Odsjeku je također gostovalo više desetaka sveučilišnih profesora muzikologije iz – abecednim redom – Australije, Austrije, Etiopije, Irske, Japana, Južne Afrike, Njemačke, SAD-a, Velike Britanije, Vijetnama i iz drugih zemalja.³⁶ Hrvatsko muzikološko društvo u razdoblju 2004-2008. objavilo je seriju prijevoda relevantnih monografija o pojedinim glazbenopovijesnim epohama pod naslovom *Opća povijest glazbe*. Njihovih sedam naslova ujedno služe kao udžbenici za nastavu historijskih kolegija na Odsjeku. Objavljen je i udžbenik *Metode analize glazbe* (2008) Leona Stefanije.

Konačno, treba istaknuti da su se s obzirom na nedostatak prostora na lokacijama u najmu Muzičke akademije u Gundulićevoj 6 i u Berislavićevoj 16 pred kraj ovoga razdoblja većina muzikološke nastave i Zavod za sistematsku muzikologiju s priručnom knjižnicom preselili u prostorije u Lučićevoj 5, u blizini Filozofskog fakulteta. Poboljšanje prostornih uvjeta rada donijelo je sa sobom i svojevrsnu odijeljenost od administrativnih službi, Knjižnice te ostalih odsjeka Muzičke aka-

³⁵ Jedna od tendencija u provedbi bolonjske reforme u Hrvatskoj bila je diferencijacija znanstveno-istraživačkog (s kojim se izjednačavao jednopredmetni studij muzikologije) i pedagoško-nastavnog studijskog usmjerenja (kojemu je trebao odgovarati dvopredmetni studij). Srećom, ta je distinkcija u provedbi studijskih programa postupno zanemarena, a jednopredmetni i dvopredmetni studiji izjednačili su se po kompetencijama.

³⁶ Broj je renomiranih gostujućih predavača velik, pa je svaki izbor imena subjektivan. Stoga ću ovdje abecednim redom navesti samo izbor, i to karakterističan za razdoblje od 1989. do danas: Samuel Araújo, Theophil Antonicek, Barbara Boisits, Zdravko Blažeković, Philip Bohlman, Bojan Bujić, Hans Heinrich Eggebrecht, William Everett, Iain Fenlon, Constantin Floros, Silke Leopold, Bruno Netti, Richard Parncutt, Hans-Peter Reinecke, Reinhard Strohm, Anthony Seeger, Richard Taruskin i Harry White.

demije i postavilo je pitanje o budućnosti Odsjeka prilikom predstojeće selidbe u novu zgradu na Trgu Republike Hrvatske.

2009-2021.³⁷

Kako su prve generacije studenata po bolonjskoj reformi odlazile na više godine studija, postalo je jasno da organizacija diplomskog studija s obzirom na kvote, tj. malen broj studenata, i smjerove pred Odsjek stavlja velike organizacijske i kadrovske izazove. Na diplomskome studiju uvedeni su novi, specijalistički kolegiji, koje navodim abecednim redom, pri čemu će čitateljima zacijelo biti jasno na kojim su se smjerovima predavali: Etnomuzikologija, Etnomuzikološko istraživanje, Glazbena arhivistika, Glazbeno-arhivski rad na terenu, Historijska muzikologija i srodne discipline, Informatika u muzikološkom istraživanju, Metodologija znanstvenog istraživanja,³⁸ Popularna glazba, Psihologija glazbe, Semiotika glazbe, Sistematska muzikologija, Terensko istraživanje u etnomuzikologiji, Tradicijska glazba, Tradicijska glazba u suvremenosti.³⁹ Realizacija nastave ovih kolegija na diplomskome studiju, kao i potreba za povećanjem broja nastavnih sati radi ostvarenja većeg broja ECTS bodova, a u kombinaciji s činjenicom da su većina užih specijalista za hrvatsku glazbu na Odsjeku vanjski suradnici, doveli su do povećanja satnice historijskih kolegija iz opće povijesti glazbe u odnosu na one iz hrvatske povijesti glazbe, primjerice na 3 sata tjedno nasuprot 2, ili dvosemestralnih nasuprot jednosemestralnim kolegijima. Na nižim godinama studija, koje su preopterećene kolegijima i ECTS bodovima, nije bilo puno prostora za inovacije među obveznim kolegijima, no zato su se uspješno predavali novi izborni kolegiji kao što su Čitanja, transkripcije i redakture starije glazbe (Stipčević) i Ansambli tradicijske glazbe (Čaleta). S obzirom na to da spomenuti kolegiji uključuju i praktične sadržaje, interes studenata za njih (bio) je respektabilan.

Posljednji je ciklus studenata »starog« poslijediplomskog, magistarskog studija s predavanjima zaključio 2007. te je magisterij znanosti obranilo još petero stručnjaka, uključujući i sadašnje stalno zaposlene nastavnike Odsjeka (Čurković, Sanja Kiš Žuvela). Ukidanjem mogućnosti stjecanja doktorata znanosti izvan doktorskoga studija još se akutnije postavilo i ranije razmatrano pitanje o osnutku

³⁷ U ovome poglavlju bit će manje referenci na arhivsko gradivo. Naime, od 2011. u časopisu *Arti musices* objavljuju se godišnji izvještaji o djelatnosti Odsjeka za muzikologiju, kojima su autori pročelnici Dalibor Davidović, Mojca Piškori i Ivan Čurković, te ti izvori sadrže većinu relevantnih podataka.

³⁸ Kolegij se predavao na različitim smjerovima diplomskog studija te je, kao i Informatika u muzikološkom istraživanju, već prije bio prisutan u nastavi poslijediplomskog magistarskog studija.

³⁹ Glazbeno-arhivski rad na terenu, Informatika u muzikološkom istraživanju, Metodologija znanstvenog istraživanja, Semiotika glazbe, Terensko istraživanje u etnomuzikologiji i Tradicijska glazba u suvremenosti u međuvremenu se više ne predaju te su njihovi nastavni sadržaji uglavnom integrirani u srodne kolegije.

doktorskog studija muzikologije, što se pokazalo mukotrpnim procesom s obzirom na kompleksnost organizacije cjelovitog doktorskoga studija po bolonjskome programu. Doktorski je studij kao voditelj, odnosno koordinator, nakon isteka pročetničkog mandata inicirao Stanislav Tuksar te je rješenje nakon duljeg razdoblja svladavanja poteškoća i zapreka (2009-2016) pronađeno u suradnji s Filozofskim fakultetom. U konačnici je osnovan muzikološki smjer pri Doktorskom studiju znanosti o književnosti, teatrologije i dramatologije, filmologije, muzikologije i studija kulture, koji ima autonomiju u oblikovanju studijskih programa i angažiranju predavača, među kojima su i mnogi ugledni muzikolozi iz inozemstva. Prvi ciklus studenata doktorskoga studija (njih 11) nastavu je apsolvirao 2017-2020, dok je u a. g. 2020/2021. drugi ciklus upisalo devet doktoranada.

Dužnost pročelnika 2009. preuzeo je Dalibor Davidović, a njegova dva trogodišnja mandata obilježilo je uvođenje integriranog preddiplomskog i diplomskog studija na Muzičkoj akademiji, pa i na Odsjeku za muzikologiju u a. g. 2013/2014. Dodiplomski i diplomski studiji spojili su se u jedan integrirani petogodišnji studij, a završni su se ispit i stjecanje titule sveučilišnog prvostupnika (*baccalaureus*) ukinuli, no zato se odabir smjera, sada na četvrtoj godini studija, ipak zadržao, odražavajući internu podjelu 3+2. Paralelno, s obzirom na gospodarsku krizu i odnose moći na Sveučilištu u Zagrebu Uprava Muzičke akademije povećava satnicu stalno zaposlenim nastavnicima te nastoji umanjiti broj sati u vanjskoj suradnji. Ti su procesi, uz odlazak Eve Sedak u mirovinu 2009, otvorili mogućnost novih radnih mjesta na Odsjeku, što se pokazalo trendom koji se s obzirom na daljnju smjenu generacija, ali i na sve manju raspoloživost prijašnjih vanjskih suradnika nastavio do danas.⁴⁰ U punome radnome vremenu tako su zaposleni Hrvoje Beban (2009-2017), Ingrid Pustijanac (2010-2014), Monika Jurić Janjik (2012), Mojca Piškor (od 2010. kao vanjska suradnica, stalno zaposlena 2013), Sanja Kiš Žuvela (2014. kao vanjska suradnica, zaposlena 2015), Jelka Vukobratović (2015) i Ana Čizmić Grbić (2018). Usporedno je kao vanjski suradnik za kolegij Sociologija glazbe, koji je bolonjskom reformom vraćen u studijski program, ali se smatralo da nitko od nastavnika Odsjeka nije dovoljno specijaliziran za to područje, angažiran Leon Stefanija (s prekidima 2014-2019) s Odjela za muzikologiju Filozofskog fakulteta u Ljubljani, a nakon njega 2020. sociologinja Ivana Spasić s Filozofskog fakulteta u Beogradu. Kao vanjska suradnica na Odsjeku kraće je vrijeme djelovala i Vedrana Juričić (2010-2012).⁴¹

Velika promjena u integriranom studiju odnosi se na svođenje broja smjerova s triju na dva, etnomuzikologiju i muzikologiju, pri čemu potonji smjer objedinjuje prijašnje smjerove historijsku i sistematsku muzikologiju. Nastojanja Mojce Piškor

⁴⁰ I kasniji odlazak Ingrid Pustijanac i Hrvoja Beban s Odsjeka omogućio je neka nova zapošljavanja.

⁴¹ U ovaj popis nisu uključeni gostujući profesori Psihologije glazbe kao što su Werner Jauk (Graz) i Katarina Habe (Ljubljana), s obzirom na to da su angažirani jednokratno.

kao prve stalno zaposlene etnomuzikologinje na Odsjeku ojačala su položaj te discipline, što nije bilo povezano isključivo s jačim profiliranjem smjera te s ravnomjernijom raspodjelom i povećanjem udjela etnomuzikoloških kolegija u studijskome programu nižih godina studija nego i s uvođenjem većeg broja etnomuzikoloških kolegija u studijski program VIII. Odsjeka za glazbenu pedagogiju. Primjerice, kolegij Organologija iz prijašnjeg je historijskog kolegija reformiran tako da objedinjuje historijske, sistematske i etnomuzikološke pristupe, ali većinu satnice realiziraju nastavnici etnomuzikološkog usmjerenja, dok se Glazbe svijeta i Uvod u etnomuzikologiju posebno predaju studentima VIII. odsjeka.

Premda se kratko vrijeme razmatrao ostanak Odsjeka za muzikologiju u prostorijama u Lučićevoj 5, naposljetku se zajedno s cijelom Muzičkom akademijom preselio u novoizgrađenu zgradu na Trgu Republike Hrvatske. To je poboljšalo međuodsječnu suradnju na Akademiji i pomoglo je vidljivosti Odsjeka, primjerice za odvijanja interdisciplinarnoga znanstvenoistraživačkog projekta CONMUSTERM – *Problemi temeljnoga suvremenoga glazbenog naziolja u Hrvatskoj* pod pokroviteljstvom Hrvatske naklade za znanost (2014-2018), kojemu je voditelj bio Nikša Gligo, a sudionica je bila Sanja Kiš Žuvela. Projekt je okrunjen znanstvenim skupom *Terminološka istraživanja u muzikologiji i humanističkim znanostima*, koji se 2018. održao na atraktivnoj lokaciji u novoj zgradi Akademije.⁴² Pitanje diplomiranih muzikologa na tržištu rada i dalje je kompleksno te je na polju školstva obilježeno propitivanjem kompetencija za predavanje predmeta Glazbena kultura u osnovnim, odnosno Glazbena umjetnost u srednjim općeobrazovnim školama. Premda su oduvijek u natjecajima za radna mjesta u srednjim školama diplomirani glazbeni pedagozi privilegirani jer se radi o njihovoj primarnoj domeni, u praksi su diplomirani muzikolozi često ipak imali određenu prednost u dobivanju radnoga mjesta, s obzirom na to da sadržaji iz povijesti glazbe dominiraju u nastavi Glazbene umjetnosti. Međutim, situacija postaje nepovoljnija. Na e-Savjetovanju o Nacrtu Pravilnika o odgovarajućoj vrsti obrazovanja učitelja, nastavnika i stručnih suradnika u školskoj ustanovi i učeničkom domu 2016. Sanja Kiš Žuvela založila se protiv međusobnog izjednačavanja svih obrazovnih profila osim glazbenih pedagoga, uključujući osim muzikologa, primjerice, i instrumentaliste te diplomande Instituta za crkvenu glazbu Katoličkog bogoslovnog fakulteta. U javnoj raspravi o narednoj verziji istoga dokumenta, Nacrtu Pravilnika o odgovarajućoj vrsti obrazovanja učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi 2018, udružili su se svi involvirani odsjeci Muzičke akademije te Pedagoška sekcija Hrvatskog muziko-

⁴² Nažalost, postoje i nedostaci kao što su nemala građevinska oštećenja i preveliki troškovi održavanja zgrade, a prilikom preseljenja Knjižnica Zavoda za sistematsku muzikologiju integrirana je u fond Knjižnice Muzičke akademije te je time Odsjek ostao bez vlastitoga posebnoga prostora koji je koristio na prijašnjoj lokaciji u Lučićevoj 5.

loškog društva, još jednom izrazivši iste kritike. Međutim, Pravilnik je 2019. usvojen bez uvažavanja navedenih sugestija.⁴³

Posljednjih nekoliko godina donijelo je nove kadrovske promjene na Odsjeku u redovima vanjskih suradnika. Nakon što su u naslovna zvanja izabrani i u nastavi angažirani Lucija Konfic (2017), Joško Čaleta (2018) i Tatjana Čunko (2019), Nikša Gligo i Stanislav Tuksar, prethodno izabrani u profesore emerite te stoga zadržani u nastavi najdulje moguće unatoč formalnom odlasku u mirovinu, prestali su sudjelovati u nastavi. Sanja Kiš Žuvela ponovno je pridonijela ugledu Odsjeka ušavši 2019. u Upravu Muzičke akademije kao prodekanica. Osim obilježavanja 50. obljetnice osnutka na početku rada opisanim Danima Odsjeka stalno zaposleni nastavnici Odsjeka za muzikologiju u 2020. odazvali su se na Poziv za prijavu projektnih prijedloga u okviru temeljnog financiranja znanstvene i umjetničke djelatnosti na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu u 2020. godini te su ostvarili potporu za projekt Muzikološki sadržaji u umjetničkom obrazovanju pred izazovima današnjice – inicijalno istraživanje (voditelj Ivan Ćurković), ostvaren u suradnji s nastavnicima Povijesti glazbe u srednjim glazbenim školama s ciljem zajedničkog promišljanja o problemima s kojima se nastavnici susreću.⁴⁴ Također, 2020. angažirani su novi vanjski suradnici: Nada Bezić, Tomislav Bužić i Dario Poljak.

Teško je donijeti zaključke o procesima koji još traju, no ipak se može ustanoviti da manjinski identitet i osjećaj »drugotnosti« koji prati Odsjek za muzikologiju od osnutka 1970. svakako može imati pozitivan učinak na želju za afirmacijom, bilo preko skupne ili preko pojedinačne znanstvene djelatnosti, bilo kroz unapređenje nastave. Rast koji se posljednjih desetljeća ogleda u broju nastavnika, kako stalno zaposlenih tako i vanjskih suradnika, svakako svjedoči i o većem samopouzdanju discipline. Studijski se programi također još od 1948, a pogotovo od 1970. nadograđuju i unapređuju novim područjima kako bi odražavali širinu i interdisciplinarnost muzikologije kao znanosti. Ipak, zahtjevnost balansiranja u satnici između sve opsežnije nastave za studente muzikologije i nastave za studente drugih odsjeka (pogotovo Povijesti glazbe), izazovi uklapanja interesima struke primjerene, a istodobno visokoprofesionalne nastave glazbenoteorijskih kolegija u ambiciozni studijski program te ambivalentan odnos prema drugim humanističkim znanostima uvidima kojih teži Odsjek za muzikologiju, ali je svjestan da im se zbog svoje specifičnosti ipak ne može previše približiti, problemi su koji se u kratkoj povijesti Odsjeka uvijek iznova aktualiziraju, ali ujedno i pridonose njegovoj emancipaciji.

⁴³ Pravilnik o odgovarajućoj vrsti obrazovanja učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi, <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_6_137.html> (pristup 21. 3. 2021).

⁴⁴ U tijeku je prijava za sljedeću projektnu fazu u 2021.

IZVORI I LITERATURA

IZVORI:

Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu, Arhiv Muzičke akademije, osobito Opći spisi (polica 1A) i Nastavni planovi i programi (polica 2A).

Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu, Arhiv Odsjeka za muzikologiju, osobito Bilježnica sa Zapisnicima sjednica 1970-1981, ispisi Zapisnika sjednica 2007-2015. te Zapisnici sjednica 2015-2021. (u digitalnom obliku).

LITERATURA:

***: (nastavnici Odsjeka za muzikologiju): 2. odsjek za muzikologiju, <<http://www.muza.unizg.hr/2-odsjek-za-muzikologiju/>> (pristup 11. 3. 2021).

***: (članovi Katedre za etnomuzikologiju): Katedra za etnomuzikologiju, u: Ivana PERKOVIĆ (ur.): *80 godina Muzičke akademije Fakulteta muzičke umetnosti: 1937-2017*, Beograd: Fakultet muzičke umetnosti, 2017, 178-186.

CIKOJEVIĆ, Dalibor (ur.): *Sveučilište u Zagrebu. Muzička akademija. Izveštajni bilten za dekan-ski mandat 2013.-2019.*, Zagreb: Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu, 2019.

ĆURKOVIĆ, Ivan – DAVIDOVIĆ, Dalibor: Historijat Odsjeka za muzikologiju, <<http://www.muza.unizg.hr/2-odsjek-za-muzikologiju/>> (pristup 12. 3. 2021).

DAMJANOVIĆ, Stjepan (ur.): *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Monografija*, Zagreb: FFZG, 1998.

KLOBUČAR, Anđelko: Odjel za kompoziciju i glazbenu teoriju (I), u: Koraljka Kos (ur.): *Muzička akademija u Zagrebu 1921-1981. Spomenica u povodu 60. godišnjice osnutka*, Zagreb: Muzička akademija, 1981, 17-21.

KOVAČEVIĆ, Krešimir: Povijest Muzičke akademije u Zagrebu. I. razdoblje do 1970. godine, u: Koraljka Kos (ur.): *Muzička akademija u Zagrebu 1921-1981. Spomenica u povodu 60. godišnjice osnutka*, Zagreb: Muzička akademija, 1981, 7-13.

KOS, Koraljka: Odjel za muzikologiju i glazbenu publicistiku (II), u: Koraljka Kos (ur.): *Muzička akademija u Zagrebu 1921-1981. Spomenica u povodu 60. godišnjice osnutka*, Zagreb: Muzička akademija, 1981, 23-28.

KRPAN, Erika: *Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu. 90 godina*, Zagreb: Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu, 2001.

MARINKOVIĆ, Sonja: Katedra za muzikologiju, u: Ivana PERKOVIĆ (ur.): *80 godina Muzičke akademije Fakulteta muzičke umetnosti: 1937-2017*, Beograd: Fakultet muzičke umetnosti, 2017, 168-177.

RUPEL, Karlo (ur.): *Akademija za glasbo Ljubljana*, Ljubljana: Akademija za glasbo v Ljubljani, 1965.

SIVEC, Jože – BEDINA, Katarina – STEFANIJA, Leon: Zgodovina oddeleka, <<https://muzikologija.ff.uni-lj.si/en/node/1972>> (pristup 14. 3. 2021).

TUKSAR, Stanislav (ur.): *Sveučilište u Zagrebu – Muzička akademija 1922.-2002.*, Zagreb: Muzička akademija u Zagrebu, 2002.

TUKSAR, Stanislav: Nastava nacionalne i opće povijesti glazbe na visokoškolskim ustanovama i na Sveučilištu u Zagrebu, *Arti musices*, 48 (2017) 1, 61-75.

SUPIČIĆ, Ivo: Muzikološki zavod, u: Koraljka Kos (ur.): *Muzička akademija u Zagrebu 1921-1981. Spomenica u povodu 60. godišnjice osnutka*, Zagreb: Muzička akademija, 1981, 81-89.

Summary

THE DEPARTMENT OF MUSICOLOGY AT THE ACADEMY OF MUSIC IN ZAGREB (1970-2020): EMANCIPATION OF A DISCIPLINE

The Department of Musicology at the Academy of Music, University of Zagreb marks 50 years since its foundation (1970-2020). Although musicological courses were taught at the Croatian Music Institute since 1890, a crucial step was made by the foundation of the Department of Music History and Theory in 1948 at the Academy of Music in Zagreb. Although focusing on a narrower notion of the field (music history), this institutional predecessor was important in securing the continuity of higher education until the circumstances ripened for the formation of a broadly conceived department that reflected a more all-encompassing conception of the discipline in cooperation with the Faculty of Humanities. From 1970 onwards, the Department of Musicology maintained a high share of musico-theoretical subjects in its curriculum, while conducting both a single and a double major study programme.

This article follows the history of the department in four phases: 1) 1948-1970, 2) 1970-1988, 3) 1988-2009 and 4) 2009-2021. It attempts to consider the mechanisms of constancy and change in the gradual emancipation of a scholarly discipline. It shows all the changes of teaching staff that occurred in this period, outlining several generational changes. The relationships between general music history and Croatian music history, between the sub-disciplines of historical musicology, systematic musicology and ethnomusicology, with music theory as well as with other disciplines of the humanities is considered. However, the crucial sense of »otherness«, but also of being a scholarly minority in the midst of the arts is shown to be of prime importance for the growing self-confidence of the Department.